

UDK 783:378.096(477)

SPECIFIC TRAINING OF PREPARATION OF THE CONDUCTOR-REGENT TO THE LITURGICAL CHORUS PERFORMANCE AT THE CARPATHIAN**Zavalniuk Khrystyna**, master's degree, department of musical education methods and conducting Training and Research Institute of the Arts State Higher Educational Institution «Carpathian National University V. Stefanyk» Ivano-Frankivsk

The aim. Now, in the conditions of development of liturgical choral performance in Ukraine, the profession of conductor-regent acquires special significance and is almost one of the most necessary musical professions. From here, the question arises of the professional training of the regent as a sign of quality provision of the liturgical process.

Research methodology. The available source base allows not only to broaden the issue under investigation, but also helps to understand and derive the main regularities of the training and preparatory process of the conductor-regent. In particular, this dissertation deals with the historical preconditions for the development of the liturgical performance of Galicia (N. Kushlyk [6], Z. Valikhnovskaya [1], Zh. Zvarichuk [4]), as well as the outlined vector of conducting education of the Carpathian region (L. Moroz [7], R. Dudyk [3]). Important for our research is the monograph «Musical Education of Galicia» by L. Romanyuk and M. Cherepanin [11]. The genesis of regent training in conducting-choral education in Ukraine is disclosed in the article by M. Khimich [12]. L. Obukh [8] studied the branches of musical education in the Ukrainian religious institutions of the western diaspora (in particular, on the Ukrainian Papal Collegium of St. Josaphat in Rome).

However, there was no such thing as a special institution of higher education, in which even theoretical and musical education, in particular in the Carpathian region, was united in equal proportions.

Novelty. For the first time at the scientific level, the history of the formation and development of the institute has been covered, the educational programs analyzed, the specificity of the study has been identified and the prospects for development have been outlined

The practical significance. Due to the efforts of management and honest work of specialists, the educational institution ensures qualitative professional training of clerks for Western Ukrainian church parishes.

Prospective issues of further scientific research should include the specifics of preparation for conducting-regent activities in the context of vocational (secondary and higher) state education in the Carpathians region.

Results. Of the article is to study the specifics of the preparation of regents in religious institutions on the example of the Conductor-Regent Institute of the Ivano-Frankivsk Theological University. St. John the Ivano-Frankivsk Archeparchy of the Ukrainian Greek Catholic Church.

Key words: church singing, Deacon-regency institute, training forms, musical discipline, professional liturgical music education.

Надійшла до редакції 10.11.2017 р.

УДК 792.82(477)«195/199»

ДУАЛЬНА ФОРМА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**Горбатова Надія Олександрівна**, кандидат історичних наук, доцент,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
gorbatova@ukr.net

Здійснено аналіз головних засад дуальної системи в освітньому процесі країн Центральної Європи у контексті визначення перспектив розвитку дуальної форми у хореографічній освіті в Україні. Розглянуто експериментальні спроби запровадження дуальної системи в освітній процес ВНЗ України та окреслено тенденції й перспективи її повноцінного впровадження. Визначено пріоритетні форми впровадження деяких аспектів дуальності в бальну хореографічну освіту згідно специфіки викладання навчальних дисциплін у вищих мистецьких навчальних закладах, а також важливість інноваційного підходу до розробки навчальних планів підготовки фахівців з урахуванням базових принципів цієї освіти, прерогативою яких є підвищення рівня теоретичної підготовки і удосконалення практичної складової.

Ключові слова: дуальна освіта, вищі навчальні заклади, хореографічна освіта, бальна хореографія, викладання.

Постановка проблеми. Однією з основних форм здобуття освіти, поряд з інституційною та індивідуальною, Верховною Радою України визначено дуальну, яка стає пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти в країні. Актуальність статті зумовлена необхідністю дослідження й аналізу перспектив і стратегій впровадження дуальної форми відповідно до існуючих в Україні соціальних, культурних та економічних умов у контексті хореографічної освіти з огляду на особливості, пов'язані зі специфікою викладання навчальних дисциплін у вищих мистецьких навчальних закладах України.

Останні дослідження та публікації. Особливостям, тенденціям та перспективам розвитку хореографічної освіти в Україні у контексті залучення досвіду європейських країн, протягом останніх

років було присвячено чимало культурологічних, педагогічних та мистецтвознавчих праць. Наприклад, Т. Сідлецької («Становлення і розвиток мистецької освіти в Україні», 2012), Т. Пovalій («Модернізація хореографічної освіти в Польщі (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)», 2015), В. Солощенко («Нормативно-правове забезпечення вищої хореографічної освіти в об'єднаній Німеччині», 2017), І. Ткаченко («Вища хореографічна освіта: досвід німецькомовних країн», 2017) та ін. Розробкою теми специфіки дуальної освіти займалися І. Бойчевська («Роль системи дуальної освіти у професійній підготовці молоді у Німеччині», 2009), Н. Світайло («Досвід Німеччини в питанні реформування освіти: дуальна освіта», 2014), З. Овчарик («Переваги дуальної системи освіти у вищих навчальних закладах», 2016), І. Бабій та Н. Бовкун («Дуальна освіта як відповідь на виклики сучасної системи навчання», 2017) та ін. Проте, у контексті впровадження дуальної системи в навчальний процес вищих мистецьких навчальних закладів України та визначення пріоритетних форм залучення дуальності в систему хореографічної освіти, вітчизняними науковцями досі не було здійснено досліджень.

Мета статті – окреслити перспективи розвитку дуальної форми у хореографічній освіті внаслідок проведення аналізу головних засад дуальної системи в освітньому процесі країн Центральної Європи.

Виклад матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку хореографічної освіти в Україні нагальної потреби реорганізації існуючої системи та впровадження в навчальний процес новітніх методик і форм, значна увага працівників освіти спрямована на вивчення позитивного досвіду європейських країн, а саме досвіду дуальної освіти, яка у Законі України Про освіту від 05.09.2017, визначена як основна форма здобуття освіти, поруч із інституційною та індивідуальною [1; 380].

Згідно з законодавчими документами, дуальна форма здобуття освіти передбачає поєднання процесу теоретичного навчання у закладах освіти з практичним закріпленням їх безпосередньо на робочих місцях (в установах, організаціях та на підприємствах, у більшості випадків на основі договору) з метою отримання певного кваліфікаційного рівня [1, 380]. Зазначимо, що результати практичної роботи студента входять до його оцінювання та рейтингу, а розмір стипендії дорівнює заробітній платні співробітника відповідного підприємства.

Окреслюючи оптимальні часові перспективи повноцінного впровадження дуальної освіти в країні, Ю. Рашкевич, заступник міністра освіти і науки України, наголосив, що процес відбувається поступово з урахуванням усіх аспектів та особливостей існуючих освітніх програм у системі вищої освіти і розрахований на 5 років. Протягом означеного періоду міністерством заплановано функціонування програм дуальної освіти поряд зі звичайними з метою створення конкурентоспроможності та стимулювання покращення показників навчання [2]. У вересні 2017 р. у Державному університеті телекомунікації, спільно з київськими філіями компанії Сіклум та ЕРАМ, розпочато один із перших експериментальних варіантів упровадження дуальної освіти в Україні, а 22 грудня – керівництвом НТУУ «Київський політехнічний інститут» ім. І. Сікорського та ДК «Укроборонпром» – підписано угоду про впровадження спільної підготовки фахівців з управління для військово-оборонного комплексу України. Дуальна модель освіти послідовно впроваджується на факультетах Таврійського державного агротехнологічного університету та інших ВНЗ України.

З огляду на те, що програма цієї освіти є пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти в Україні, членами кафедри бальної хореографії КНУКіМ проводиться активна робота, спрямована на розробку навчальних планів підготовки фахівців з урахуванням базових принципів дуальної освіти, прерогативою яких є підвищення рівня теоретичної підготовки та удосконалення практичної складової. Проте, у контексті впровадження цієї форми у хореографічну освіту існують певні складнощі та особливості, пов'язані зі специфікою викладання творчих дисциплін.

Аналізуючи європейський досвід, відмітимо певні аспекти дуальної форми освіти: відвідування студентом ВНЗ для прослуховування лекційних курсів з історії та теорії хореографічного мистецтва (базових та спеціальних) 1–2 рази на тиждень та самостійне опрацювання значної частини навчального матеріалу; надання підприємствам і організаціям права формування індивідуального графіку занять та розкладу студентів, можливість обирати навчальні предмети, а також приймати іспити. Наприклад, у Німеччині – країні-основоположниці дуальної освіти, пропонують навчання 356 різноманітних спеціальностей. 3 дні навчання студентів (із 5) відбувається безпосередньо за участю компанії, яка несе відповідальність за отримання ними відповідної кількості та якості знань, а додаткові курси, за необхідністю, можна відвідувати у спеціальних школах, так званих Tradesman Schools. Проте, існує кілька нюансів: по-перше компанії не можуть забезпечити навчальний процес для великої кількості студентів, по-друге, для того, щоб навчатися на дуальній формі освіти, студенти мають володіти досить пристойним базовим рівнем підготовки профільної дисципліни та відповідними навичками

професійної підготовки. У зв'язку з цим, беззаперечно, постає питання про внесення відповідних змін у систему середньої освіти в Україні та створення відповідної бази для підготовки учнів до формату дуальної освіти на рівні шкіл та ліцеїв.

Вступна компанія також має відповідні особливості: абітурієнт проходить кілька тестувань для виявлення його знань та навичок із професії. Для творчих спеціальностей загалом та для хореографії зокрема, окрім тестових завдань мають бути передбачені й відбіркові огляди. Проте, найголовнішим аспектом у процесі залучення формату дуальної освіти в Україні є осмислений та раціональний підхід, не сліпе копіювання німецької системи професійної підготовки, а розробка методів й стратегій відповідно існуючим в Україні соціальним, культурним і економічним умовам.

Протягом останніх десятиліть здійснено чимало спроб експортувати систему професійної підготовки, розробленої у Німеччині в інші країни для підвищення показників економіки та скорочення рівня безробіття серед молоді, проте офіційно прийнятою вона є лише в кількох країнах Центральної Європи – Австрії, Великобританії, Данії, Люксембурзі, Нідерландах, Норвегії та Швейцарії [4; 11]. Аналізуючи успішний досвід залучення форми дуальності в систему вищої освіти цих країн, акцентуємо на відсутності дублювання німецької системи або її окремих частин та ретельному виборі й адаптації лише певних її компонентів, відповідно до мети і умов кожної країни окремо, існування так званих «мішаних систем» – в різноманітних пропорціях дуальної та інституційної освіти.

Варто пам'ятати, що дуальна система освіти в Німеччині та інших країнах Центральної Європи сформована відповідно до норм, традицій, педагогічних принципів та інституційних структур. У контексті перспектив розвитку дуальної хореографічної освіти в Україні відзначимо необхідність залучення різноманітних видів професійної підготовки, що реалізуються з використанням ряду педагогічних підходів. До того ж якість реалізації дуальної та інституційної форми навчання за показниками може бути і як дуже високою, так і посередньою. Варто наголосити і на використанні в умовах інституційної форми хореографічної освіти періодів практичного навчання у відповідних організаціях, що відповідає подвійному принципу – поєднанню теоретичної та практичної освіти. Як приклад подібної практики з хореографічної освіти в європейських країнах, можемо навести діяльність нідерландського університету – Codarts University for the Arts (Роттердам), метою навчальної програми якого є не лише професійна підготовка танцюристів, але й створення конкурентоспроможних умов: починаючи з першого курсу студенти співпрацюють із танцювальними трупамі країни, а на 4 році навчання проходять стажування в танцювальній компанії.

Виходячи з особливостей дуальної системи у контексті хореографічної освіти, можемо запропонувати наступний варіант розподілу теоретичної та практичної підготовки фахівців із бальної хореографії. Теоретична частина, що здійснюється та регулюється ВНЗ, передбачає викладання дисциплін: «Теорія та методика викладання європейського й латиноамериканського бального танцю», «Історія бального танцю», «Концептуальні засади хореографічної освіти», «Мистецтво балетмейстера», «Композиційна побудова конкурсних варіацій європейської і латиноамериканської програм», «Методика виконання загально хореографічних дисциплін (класичного, сучасного, народно-сценічного, історико-побутового, дуєтно-сценічного танців)», «Теорія створення хореографічного образу» тощо, спрямовані на опанування студентами теоретико-методичної частини викладання фахових дисциплін і засвоєння необхідних історичних, культурних, педагогічних та психологічних аспектів діяльності викладача-хореографа, балетмейстера й артиста (згідно з кваліфікаціями). Наголосимо також і на необхідності оволодіння танцювальною технікою, практичними основами створення танцювальних композицій тощо на базі ВНЗ. Педагогічна та творча практика відбувається безпосередньо на робочих місцях, серед яких, згідно специфіки галузі, можемо розглядати ансамблі та гуртки бальних танців, танцювальні школи, театральні установи, клуби хореографічного мистецтва тощо.

Під час розробки вітчизняної системи дуальної форми хореографічної освіти увага має бути зосереджена на вирішенні питань пов'язаних з окремими аспектами професійної освіти, наприклад, створення безперервного процесу професійної підготовки або поділу її на окремі етапи та модулі; особливості інтегрування структури підсумкових іспитів (визначення термінів і чітке визначення обов'язків ВНЗ і організацій-партнерів). Варто зазначити і певні складнощі, які неодмінно виникатимуть на перших етапах залучення дуального формату: в реалізації програми на освітніх майданчиках; структуруванні теоретичного і практичного аспектів навчання; певна обмеженість педагогічних навичок педагогів безпосередньо в організаціях та загальні складнощі практичної підготовки студентів, виходячи з умов діяльності організацій. На думку багатьох європейських фахівців, які досліджують особливості дуальної системи, доцільним є розподіл професійного

навчання на окремі рівні та модулі (окремі курси навчання або певна структура в рамках конкретного курсу навчання) [4; 25].

Унаслідок проведеного аналізу провідних систем дуальної форми навчання в країнах Центральної Європи, можемо виокремити різноманітні рівні навчальних курсів. Так, у Швейцарії діє два рівні професійної підготовки, відповідно до яких чітко визначені атестації: 2-річний навчальний курс, проходження якого надає студенту можливість пройти 4-річний навчальний курс високого кваліфікаційного рівня.

У Нідерландах розроблено 4 рівні професійної підготовки, які можуть бути дуальними або інституційними: 1 рівень (не більше 1 року) передбачає підготовку помічників; 2-й рівень (2–3 роки) – базове професійне навчання, 3-й рівень (3–4 роки) – кваліфіковане професійне навчання, а 4-й рівень (3–4 роки) передбачає підготовку спеціаліста. Зазначимо, що дуальна освіта у даному випадку широко представлена на 1–2 рівнях, тоді як спеціалісти відмічають її нестачу на 3 та 4 [6; 12]. Більшість освітніх курсів додатково поділяються на різноманітні кваліфікації або модулі, а студенти отримують документ, що підтверджує успішне закінчення кожної частини кваліфікаційного рівня, а лише після завершення рівня – сертифікат. При цьому підкреслимо, що остаточного іспиту немає – деякі іспити проводяться безпосередньо в компаніях, а більшість – у навчальних закладах професорсько-викладацьким складом протягом терміну навчання [6; 27].

У Великобританії діє три рівні навчання [5; 19] – проміжне стажування (9–12 місяців), підвищення кваліфікації (1–2 роки) та вище навчання (3–4 роки). Досить цікавим є досвід Данії, де після завершення обов'язкового шкільного навчання приблизно 30 % розпочинає професійну підготовку, яка починається з базового курсу (6 місяців) [3; 4] в одній з 12 сфер діяльності, а по закінченні продовжують навчання одній з 120 кваліфікованих професій (спеціалізований курс). Базовий курс проводиться у навчальних закладах і для успішного завершення передбачає перехід до дуального – етап навчання в компанії, що чергується з навчанням у ВНЗ та корпоративним навчанням, триває від 2 до 5 років. У випадку, якщо студенти не можуть знайти відповідну навчальну посаду в компанії, вони можуть підписати контракт із відповідними вищими школами або навчальним центром і продовжити навчання [7; 639–654]. Окрім цього, в навчальний процес було введено курси для здобуття часткової кваліфікації студентами з невисоким рівнем знань.

З огляду на вищезазначене, питання створення дуальної форми навчання у хореографічній освіті України варто розглядати з точки зору запозичення з досвіду європейських країн окремих функцій та адаптування їх відповідно до особливостей та специфіки галузі. Важливо пам'ятати, що залучення дуальної системи освіти зумовлено не лише економічними факторами, а й тісно пов'язана з соціальними та освітніми цілями.

Висновки. На нашу думку, дуальна форма професійної хореографічної освіти в Україні має бути запроваджена у кількох варіантах: для студентів, що мають високий кваліфікаційний рівень виконавства та базові знання, отримані у спеціалізованих хореографічних школах (переможці конкурсів бальних танців тощо); дуальна форма освіти може бути запроваджена безпосередньо з 1 семестру навчання у вищому мистецькому навчальному закладі; інший варіант спрямований на підвищення кваліфікаційного рівня фахівців і передбачає уведення деяких аспектів дуальної форми освіти не раніше 8 семестру навчання у ВНЗ.

Список використаної літератури

1. **Закон України Про освіту** : прийнятий 05 вер. 2017 року № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38–39.
2. **Новини Полтавщини**. Дуальну освіту вдасться запровадити лише через 5 років [Електронний ресурс] // Новини Полтавщини. – Режим доступу : <http://np.pl.ua/2018/02/dualnu-osvitu-v-ukrajini-vdastysya-zaprovadyty-lyshe-cherez-5-rokiv>. – Назва з екрану. – Дата звернення 14.04. 2018.
3. **Christensen P.** Berufsbildung in Dänemark. In: Fachtagung 'Flexibilitätsspielräume für Aus-und Weiterbildung' / Poul Christensen. – Bonn-Bad Godesberg, Deutschland, 22–23 April, 2009.
4. **Euler D.** Germany's dual vocational training system: a model for other countries? / Dieter Euler. – Gütersloh : Bertelsmann Stiftung, 2013. – 78 p.
5. **Evans S.** Apprenticeships in London: Boosting Skills in a City Economy / Stephen Evans, and Gerhard Bosch. – OECD Publishing, 2012. – 43 p.
6. **Hövels B.** Vollzeitschulische Berufsausbildung in ausgewählten europäischen Ländern mit dualen Berufsbildungsangeboten / Ben Hövels, Mariska Roelofs. – Nijmegen, 2007. – 67 p.
7. **Grollmann P.** Dänemark. Handbuch der Lernortkooperation Band / Philipp Grollmann, Susanne Gottlieb and Sabine Kurz. Dänemark : Bielefeld, 2004. S. 639 654.

Reference

1. *Zakon Ukraini Pro osvitu* : priinyatii 05 ver. 2017 roku № 2145-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Radi (VVR). – 2017. – № 38–39.
2. *Novini Poltavshchini*. Dual'nu osvitu vdst'sya zaprovaditi lische cherez 5 rokov [Elektronnyi resurs] // Novini Poltavshchini. – Rezhym dostupu : <http://np.pl.ua/2018/02/dualnu-osvitu-v-ukrajini-vdstasya-zaprovadyty-lyshe-cherez-5-rokiv>. – Nazva z ekranu. – Data zvernennia 14.04.2018.
3. *Christensen P.* Berufsbildung in Dänemark. In: Fachtagung 'Flexibilitätsspielräume für Aus-und Weiterbildung' / Poul Christensen. – Bonn-Bad Godesberg, Deutschland, 22–23 April 2009.
4. *Euler D.* Germany's dual vocational training system: a model for other countries? / Dieter Euler. – Gütersloh : Bertelsmann Stiftung, 2013. – 78 p.
5. *Evans S.* Apprenticeships in London: Boosting Skills in a City Economy / Stephen Evans, and Gerhard Bosch. – OECD Publishing, 2012. – 43 p.
6. *Hövels B.* Vollzeitschulische Berufsausbildung in ausgewählten europäischen Ländern mit dualen Berufsbildungsangeboten / Ben Hövels, Mariska Roelofs. – Nijmegen, 2007. – 67 p.
7. *Grollmann P.* Dänemark. Handbuch der Lernortkooperation Band / Philipp Grollmann, Susanne Gottlieb and Sabine Kurz. – Dänemark : Bielefeld, 2004. – S. 639–654.

DUAL FORM OF HOREOGRAPHIC EDUCATION IN UKRAINE

Gorbatova Nadiya, Candidate of historical Sciences, Associate Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The analysis of the main principles of the dual system in the educational process of Central European countries in the context of determining the prospects for the development of dual forms in choreographic education in Ukraine at the present stage has been analyzed. The first experimental attempts to introduce the dual system into the educational process of higher educational institutions of Ukraine are considered, and the trends and time perspectives of its full implementation in accordance with the plans of the Ministry of Education of Ukraine are outlined. The priority forms of implementation of some aspects of duality in ballroom choreographic education according to the specifics of the teaching of creative disciplines in higher artistic educational institutions are determined, as well as the importance of a novel approach to the development of training curricula for specialists, taking into account the basic principles of dual education, whose prerogative is to increase the theoretical training and improvement of the practical component.

Key words: dual education, higher educational establishments, choreographic education, ballroom choreography, teaching.

UDC 792.82(477)«195/199»

DUAL FORM OF HOREOGRAPHIC EDUCATION IN UKRAINE

Gorbatova Nadiya, Candidate of historical Sciences, associate Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, gorbatova@ukr.net

The aim of this paper is to outline the prospects for the development of dual forms in choreographic education, as a result of the analysis of the main principles of the dual system in the educational process of Central European countries; to consider the first experimental attempts to introduce it into the system of higher educational institutions of Ukraine and to determine the priority forms of implementation of some aspects of duality in ballroom choreographic education.

Research methodology is the organic combination of the basic principles and methods of scientific knowledge: problem-chronological, specific historical, statistical, descriptive, logical and analytical.

Results. The analysis of the main principles of the dual system in the educational process of Central European countries in the context of determining the prospects for the development of dual forms in choreographic education in Ukraine at the present stage has been analyzed. The priority forms of implementation of some aspects of duality in ballroom choreographic education according to the specifics of the teaching of creative disciplines in higher artistic educational institutions are determined.

Novelty. The scientific novelty of the paper is the first-ever study of the features of dual education in the context of the introduction of this model into the educational process of higher art educational institutions of Ukraine and the identification of priority forms of involvement of duality in the system of choreographic education.

The practical significance. Information which is given in this article can become useful the Ukrainian theorists and practices of choreographic art, in the context of involving it to educational and scientific appeal.

Key words: dual education, higher educational establishments, choreographic education, ballroom choreography, teaching.

Надійшла до редакції 6.11.2017 р.